

ANTTI PUUPPONEN

Punaisia tupia, perunamaita ja heijastuksia uudesta ajasta

”Ei ole punaista tupaa eikä perunamaata, jonne yhdessä me tietä löydettäis milloinkaan. Ei ole niemen notkoo eikä saarelmaa, kun me eksyneinä pyöritään tätä ympyrää vaan.”

Näin riimitteli Sir Elwoodin Hiljaiset Värit kappaleessaan *Perunamaa* vuonna 1997. Laulu palautui mieleeni, kun silmäilin loppukesästä Ylen julkaisemaa artikkelia ”Maaseudulla on kahdet kasvat”. Artikkelin pohjautuu valokuvaaja Pasi Takkusen ottamiin kuviin autoituvasta maaseudusta ja niiden ohella toimittaja Elina Kaakisen melko niukkaankin tekstiin. Yhdessä kuvasarjaan sisältyvässä kuvassa on punainen ränsistynyt talo. Kaakinen kirjoittaa laulun tapaan: ”Löydämme punaisen tuvan. Perunamaata täällä ei ole kuokittu aikoihin.” (YLE 2019.)

Hyvin hoidettu punainen tupa on juurtunut ideaaliseksi kuvaksi maaseudusta. Se kertoo entisajan tyypillisestä asumismuodosta. Samalla trendikkäät sisustuslehdet esittelevät edelleen kauniiksi laitettuja maaseudun taloja ja mökkejä. Yhtä aikaa on olemassa kuitenkin toinen puoli: ei tarvitse liikkua maaseudulla pitkään, kun näkee Ylen jutussaan kuvaamia huonokuntoisia taloja ja autioutuvia kylänraitteja. Mielikuvien ja todellisuuden välille muodostuu näin vahva kontrasti.

Maaseudun autoitumisen estämiseksi ja maalla asumisen oikeutukseksi esitetty erilaisia ideoita ja vaihtoehtoja kauan, onhan talojen tyhjenemistäkin tapahtunut jo 1960-luvulta alkaen (esim. Kuisma 2013). Tutkijat ovat olleet siis vähintään yhtä valveutuneita kuin 1990-luvun lopun lauluntekijät. Paljon on puhuttu muun muassa maaseutumatkailusta, metsien käytöstä, biotaloudesta, etätyöstä, maatalojen monialaisuudesta, lähירוasta ja maaseudun uusista merkityksistä. Näistä kaikista on haettu sysäystä maaseudun elinvoimalle, ja osin on onnistuttukin. Näiden sektorien erilaisista kasvupotentiaaleista on julkaistu vuosien varrella kattavasti myös Maaseudun uusi aika-lehdessä (ks. esim. Sivonen 2013; Lehtonen & Okkonen 2016; Tuomi & Haapanen 2016).

Monipaikkaisuus, johon monen maaseutututkijan kiinnostus on kohdistunut viime aikoina, voisi olla merkki toisenlaisestakin kehityssuunnasta. Tässä numerossa **Olli Lehtonen, Toivo Muilu ja Hilikka Vihinen** tarkastelevat monipaikkaisuutta maaseudun terveystalvelujen

mahdollistajana. Kirjoittajat tiivistävät monipaikkaisuuden idean olevan siinä, että ihmisellä on käytössään useampi kuin yksi oleskelu- tai asuinpaikka. He liittävät monipaikkaisuuden etenkin vapaa-ajan asumiseen. Vapaa-ajan asuminen tekeekin monen maaseutupaikkakunnan elämänmenoon kausittaista vaihtelua. Esimerkiksi Etelä-Savon Puumalassa asuu vakituisesti 2200 asukasta, mutta vapaa-ajan asukkaiden arvellaan kolminkertaistavan määrän, ja kunnassa onkin peräti 3700 vapaa-ajan asuntoa (HS 2019).

Tuomo Takala, Teppo Hujala, Eeva-Liisa Repo, Jukka Tikkanen ja Raili Hokajärvi puolestaan tarkastelevat artikkelissaan biotalouden mahdollisuuksia maatilayritysten kannalta. Kirjoittajat arvelevat biotalouden avaavan uusia liiketoimintamahdollisuuksia maatilayrityksille. Samalla yritykset tarvitsevat kuitenkin uudenlaista päätöksenteon ja johtamisen tukea. Tämäkin on tärkeää, sillä menestyvät maatilayritykset ylläpitävät monin tavoin myös maaseudun rakennuksia ja infrastruktuuria, nykyajan punaisia tupia ja perunamaita.

Vilja Varho ja Kari Jokinen pohtivat katsauksessaan puutarha-alan näkymiä. He pitävät alan kannattavuutta edellytyksenä kotimaisen puutarhatuotannon elinvoimaisuudelle. Kehittyvillä puutarha-alan yrityksillä on usein merkitystä myös alueen kehittymisen kannalta, samaan tapaan kuin millä tahansa maaseutuyrittäjyydellä. Lisäksi muuttuva ympäristö ja ilmasto saattavat edelleen muokata puutarha-alaa ja samalla sitä, mitä suomalaiset kasvattavat tulevaisuuden perunamaillaan.

Uuden ajan heijastumat

Maaseudun uusi aika -yhdistys ja -lehti ovat olleet keskeisiä foorumeita, joissa on monen muun aiheen ohella pohdittu myös maaseudun tyhjenemisen ongelmia. Viime vuonna vietettiin kansallisen maaseutupolitiikan 30-vuotisjuhlia. Tänä vuonna tulee kuluneeksi puolestaan 20 vuotta Maaseudun uusi aika-yhdistyksen perustamisesta. Tässä numerossa avataan yhdistyksen perustamisvaiheita ja käännteitä vuosien varrelta kahden perustajajäsenen ajatusten kautta. Lehden päätoimittajana ja yhdistyksen puheenjohtajana toiminut **Torsti Hyryläinen** kertoo puheenvuorossaan, kuinka yhdistyksen tarkoituksena on ollut nimenomaan maaseutututkimuksen edistäminen ja maaseudun kehittämistä koskevan keskustelun ylläpitäminen. **Pasi Saukkonen** on haastatellut toista yhdistyksen pitkäaikaista puheenjohtajaa **Tuija Monosta**, joka näkee MUA:lla olevan merkitystä myös maaseutuun liittyvän asiantuntemuksen arvostamisen nostamisessa. Lisäksi Mononen huomauttaa osuvasti, liittyen monipaikkaisuuteenkin, että ”lomakautena kaikki matkustavat maaseudulle – ehkäpä edes ajattelemta siirtyvänsä maaseutu-nimiselle alueelle.”

Maaseudun tyhjeneminen ei olekaan mitenkään yksiselitteinen ilmiö. Siinä on useita kerrostumia ja vastakkaisuusiakin: esimerkiksi moni muuttaja saattaa kaivata kuitenkin takaisin maaseudulle. Voidaan ajatella, että maaseutu pitää sisällään piilossa olevaa ja peiteltyä merkityspotentiaalia, kuten Ilkka Luoto (2018, 83) on asiaa kuvannut. Samaan tapaan Sir Elwoodin Hiljaisten värien *Perunamaa* on tietysti monimerkityksellinen kappale. Pop-lyriikoiden perinteitä noudattaen sen voi nähdä kuvaavan enemmän myös jännitteistä ihmissuhdetta kuin tyhjeneviä punaisia tupia. Ehkä kyse on molemmista samanaikaisesti. Joka tapauksessa sanoituksen pohjavireestä tunnistaa tietyn melankolian ja ahdistuneisuuden, jota saattaa kokea myös katsojassaan autoituvia taloja ja kyläkeskuksia. Helposti ajattelee laulun tapaan, että yhteiskunta on jotenkin kollektiivisesti eksyksissä.

Luin kesän aikana Aki Ollikaisen viime vuonna ilmestyneen romaanin *Pastoraali*. Teos on saanut aiemmin kiittäviä arvioita. Ollikainenkin kuvaa *Pastoraalissa* maaseudun tyhjenemistä ja tietyllä tavalla katoamassa olevaa aikaa. Teemasta kiinnostuneena kirjoitin tämän numeron

loppuun vielä oman arvioni teoksesta. Maaseutu on tutkimuskohteena viehättävä juuri siksi, että Ollikaisen ja Sir Elwoodin Hiljaisten Värien tapaan monet muutkin taiteen ja kulttuurin edustajat tekevät siitä jatkuvasti omia kuvauksiaan. Parhaimmillaan nämä kuvaukset ruokkivat toinen toisiaan. Maaseudun uusi aika -yhdistyksen vahvuus on puolestaan koko historiansa aikana ollut juuri siinä, että se kokoaa yhteen erilaisia maaseudusta kiinnostuneita toimijoita. Uskallankin väittää, että vielä koittaa lisää uusia aikoja, joissa maaseudun punaiset tuvat ja perunamaat nousevat jälleen arvoonsa, muutenkin kuin mielikuvissa. Yhdistys toimijaverkostoineen on tehnyt tässä hyvää työtä.

Maaseutututkimus tavoittaa parhaimmillaan ajassa kiinni olevia heijastuksia maaseudusta ja sen todellisuudesta. Ne voivat lyhyitä hetkiä, yksittäisiä tapahtumia ja ilmiöitä, mutta niistä voi lähteä muodostumaan jokin suurempi kehityskulku. Siksi niitä on katseltava tarkkuudella myös tulevaisuudessa. Tällöin punaiset tuvat ja perunamaatkin saavat erilaisia – ehkä myös uusia – sävyjä, katsojasta riippuen. Toivotan yhdistykselle onnea kuluneesta 20 vuodesta ja menestystä jatkossakin lainaamalla katkelman Ollikaisen Pastoraalista (s. 18–19):

”Maisema veden kalvolla oli niin täydellinen, että oli mahdotonta sanoa, kumpi noista kahdesta oli oikea maailma. Ihmiset järven rannalla tietysti kuvittelivat, että kohottaessaan katseensa kohti lentokoneen jälkeensä jättämää savuvanaa he tuijottivat taivaankan-
nen kurkihirttä. Mutta entäpä jos he olivatkin vain kuvajaisia? Ja se, mitä he nyt näkivät järven pinnalla, oli heidän mahdollisuutensa kurkistaa katoavan hetken ajan todelliseen maailmaan.”

Lähteet

Helsingin Sanomat 2019. Muuttolinnut. Julkaistu 30.6.2019. <https://dynamic.hs.fi/2019/muuttolinnut/> [Viitattu 14.8.2019]

Lehtonen, Olli & Okkonen, Lasse 2016. Biotalouskehityksen paikallistaloudellinen merkitys resurssiperiferiassa – esimerkkinä Pielisen Karjala. Maaseudun uusi aika 24 (1), 21–40. <http://www.mua-lehti.fi/biotalouskehityksen-paikallistaloudellinen-merkitys-resurssiperiferiassa/>

Luoto, Ilkka 2018. Paradokseista kohti maaseudun laajennettua merkitystodellisuutta. Maaseudun uusi aika 26 (2–3), 79–91. <http://www.mua-lehti.fi/paradokseista-kohti-maaseudun-laajennettua-merkitystodellisuutta/>

Kuisma, Juha 2013. Maaseudulla asumisen oikeutus. Maaseudun uusi aika 21 (2–3), 62–71.

Ollikainen, Aki 2018. Pastoraali. Siltala, Helsinki.

Sivonen, Seppo 2013. GEOPARK – uusi mahdollisuus maaseudun luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämiseen. Maaseudun uusi aika 21 (1), 44–50.

Tuomi, Ville & Haapanen, Ari 2016. Maaseutualueiden ja niiden yritysten mahdollisuudet paikallisen hajautetun energiantuotannon liiketoimintaan. Maaseudun uusi aika 24 (2), 41–57. <http://www.mua-lehti.fi/maaseutualueiden-ja-niiden-yritysten-mahdollisuudet-paikallisen-hajautetun-energiatuotannon-liiketoimintaan/>

YLE 2019. Maaseudulla on kahdet kasvot. Julkaistu 1.8.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10848504>. [Viitattu 14.8.2019]